

ТАНЧИК В. І.
магістрантка, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»
ГРУШКО В.І.
д.е.н., професор, ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі, коли в країні державні розподільчі пенсійні системи потребують реформування, актуальною для громадян може стати система недержавного пенсійного забезпечення.

Дослідженню проблем та перспектив розвитку недержавного пенсійного забезпечення присвячували свої праці: Н.В. Бахмач [1], Грушко В.І. [2], О.І. Бобирь [3], А.І. Якимів [4].

Україна формує структуру класичної трирівневої пенсійної системи:

1. солідарна система страхування;
2. накопичувальна система пенсійного страхування;
3. система недержавного пенсійного забезпечення [5].

Недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

- недержавними пенсійними фондами - це фінансова установа, діяльність якої базується на принципах добровільної участі громадян. Він має статус неприбуткової установи, весь його дохід розподіляється тільки між його учасниками [6];

- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії з учасниками фонду, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;

- банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень [7].

При вище зазначеній структурі системи пенсійного забезпечення, як зазначає Базилевич В.Д., страхування додаткової пенсії здійснюється страховими компаніями та пенсійними фондами, а гарантована (основна) пенсія виплачується державою і залежить від здатності держави акумулювати необхідні для цієї мети грошові засоби [8].

У найближчому майбутньому в Україні недержавний пенсійний фонд має стати основним джерелом для пенсійних виплат. Так звана солідарна система внесків у Пенсійний фонд, яка діє нині, перестає себе виправдовувати в умовах вкрай несприятливої демографічної ситуації в Україні (чисельність працюючих та пенсіонерів приблизно рівна).

На 1 січня 2018 р. в Україні налічувалося 11,7 млн пенсіонерів (27,8% загальної чисельності населення), серед яких чисельність осіб віком 60 років і старше становила 9,7 млн осіб, або 22,9% загальної чисельності населення. На 100 осіб віком 60 років і старше припадало 79 дітей віком до 18 років і 257 осіб віком 18–59 років.

За даними ООН, Україна входить в топ-15 країн світу з найшвидшими темпами скорочення населення і прогнозує зменшення чисельності населення України до 2050 р. на 28%, водночас частка осіб віком 60 років і старше зростає до 32%.

Станом на 31.12.2018 в Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 62 недержавних пенсійних фонди (далі – НПФ) та 22 адміністратори НПФ (станом на 31.12.2017 у Державному реєстрі налічувалось 64 НПФ та 22 адміністратори).

Згідно з даними Державного реєстру фінансових установ недержавні пенсійні фонди зареєстровано у 8 регіонах України. Найбільша кількість НПФ зосереджена у м. Києві – 46, або 71,9% від загальної кількості зареєстрованих НПФ.

Станом на 31.12.2018 адміністраторами недержавних пенсійних фондів укладено 68,8 тис. шт. пенсійних контрактів, що більше на 17,2% (10,1 тис. шт.) порівняно зі станом на 31.12.2017(див.табл.1).

Структура пенсійних контрактів станом на 31.12.2018:

- з вкладниками – фізичними особами – 61,9 тис. шт.;
- з вкладниками фізичними особами-підприємцями – 0,1 тис. шт.;
- з вкладниками – юридичними особами – 6,8 тис. шт.

Таблиця 1

Динаміка основних показників діяльності недержавних пенсійних фондів

Показники	Станом на 31.12.2017	Станом на 31.12.2018	Темпи приросту, % 2017-2018 роки
Кількість укладених пенсійних контрактів, тис. шт.	58,7	68,8	17,2
Загальна кількість учасників НПФ, тис. осіб	840,8	855,3	1,7
Загальна вартість активів НПФ, млн. грн.	2 465,6	2 745,2	11,3
Пенсійні внески, всього, млн. грн.	1 897,3	2 000,5	5,4
у тому числі:			
- від фізичних осіб	124,3	172,1	38,5
- від фізичних осіб-підприємців	0,2	0,2	0,0
- від юридичних осіб	1 772,3	1827,7	3,1
Пенсійні виплати, млн. грн.	696,3	809,9	16,3
Кількість учасників, що отримали/отримують пенсійні виплати, тис. осіб	78,8	81,3	3,2
Сума інвестиційного доходу, млн. грн.	1 455,5	1 767,7	21,4
Прибуток від інвестування активів недержавного пенсійного фонду, млн. грн.	1 183,9	1 440,5	21,7
Сума витрат, що відшкодовуються за рахунок пенсійних активів, млн. грн.	271,5	327,2	20,5

Порівняно з станом на 31.12.2017 збільшення кількості контрактів з фізичними особами станом на 31.12.2018 становило 19,7 % (10,2 тис. шт.) та зменшення кількості контрактів з юридичними особами становило 1,5% (0,1 тис. шт.).

Враховуючи, що з пенсійною реформою прийшло чимало змін в нарахуванні пенсії та умов її призначення, не всі матимуть право отримувати пенсії за віком від держави. Зокрема, з 1 січня 2018 року право на пенсію за віком в 60 років мають ті громадяни, у яких є 25 років страхового стажу. Мінімальний страховий стаж, необхідний для визначення права, щорічно буде збільшуватися на 1 рік, поки не складе 35 років у 2028 році. Саме недержані пенсійні фонди стануть гарною альтернативою громадян для впевненості та забезпечення своєї старості [9].

Список використаних джерел:

1. Бахмач Н. В. *Формування корпоративних недержавних пенсійних фондів підприємств легкої промисловості*. Київ, 2006., 16 с. (Київ. нац. ун. технологій та дизайну)
2. Грушко В.І., Плетенецька С.М. та ін. *Пенсійна система*. Київ. ВНЗ«Університет економіки та права «КРОК», 2017., 368 с.
3. Бобирь О.І. *Формування фінансового механізму системи пенсійного забезпечення в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук*. Дніпропетровськ, 2006., 20 с.
4. Якимів А.І. *Розвиток системи пенсійного забезпечення в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук*. Львів. 2005.,18 с. (Львівський національний університет ім. І. Франка).
5. *Закон України: Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування*, 2003., 376 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
6. Крпельницька С.О., Солоджук Т.В. *Соціальне страхування: навч. посіб. [вид.2-ге, перероб. та доп.]*. Київ. Центр учбової літератури, 2013.-336 с.
7. *Закон України: Про недержавне пенсійне забезпечення*, 2003., 372 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1057-15>
8. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. *Страхова справа. – 4-те вид., перероб. і доп.* Київ: Знання, 2005., 351 с.
9. *Головне управління Пенсійного фонду України* URL: <https://www.pfu.gov.ua/vl/20946-vse-pro-pruznachennya-pensiyi/>
10. *Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг* URL: https://www.nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/NPF/NPF_IV_kv%202018.pdf.